

O PERSONALITATE DIN GRANIȚA BĂNĂȚEANĂ — GENERALUL MIHAIL TRAPȘA (1838—1896)

Imperiul otoman își continuă expedițiile armate la Dunăre și după capitularea Timișoarei de la 14 octombrie 1716¹. Frecvențele invazii otomane au determinat Imperiul habsburgic să refacă și să întărească centura de apărare de la Dunăre și de la trecătorile „porții orientale“, cu cheile ei strategice de la Teregova și Armeniș.

Patenta imperială din 23 octombrie 1751², cea din 18 iunie 1754, Legea organică grănicerească și Patenta imperială din 7 august 1807³, precum și Constituția confiniară pentru granița militară croato-slavonă și sîrbo-bănățeană din 7 mai 1850⁴, cu patentele imperiale și cu normativelul ulterioare, au constituit temeliele organizației militare a graniței bănățene, cu privilegiul și îndatorirul pentru populația confiniară.

Dreptul de proprietate, industria, comerțul, lucrările publice, fiscalitatea, obligativitatea militară, învățămîntul fiind reglementate, întreaga viață a fost direcționată de un regim sever și disciplinat, devenită cu adevărat militară.

Unitățile de milițieni — cu începuturi în hotărîrea împărătească din 19 octombrie 1726⁵ au format cadrele regimentului confiniar illiro-bănățean (1766—1768)⁶, ale celui confiniar germano-bănățean (1765—1768)⁷ și ale celui confiniar româno-bănățean (1768—1769)⁸. Convingîndu-se împăratul Iosif al II-lea (1741—1790), în călătoria sa informativă din Banat de la 1768 că: „Românii sînt rău tratați și fiind constrînși să-și cedeze altora casa și moșia sînt nevoiți să se mute dintr-un loc în altul, ba chiar să și emigreze“⁹ a dat dispoziții pentru organizarea „graniței militare valahe“ din cele 71 de sate situate între Jupalnic și Marga, cu 7600 case, 21.997 jughere de pămînt cultivabil și cu 7095

---

¹ A. Marchescu, *Grănicerii bănățeni și Comunitatea de Avere. Contribuții istorice și juridice*, Caransebeș, 1941, p. 48.

² *Ibidem*, p. 69.

³ *Ibidem*, p. 117.

⁴ *Ibidem*, p. 264—272.

⁵ *Ibidem*, p. 54.

⁶ *Ibidem*, p. 73—75.

⁷ *Ibidem*, p. 75—77.

⁸ *Ibidem*, p. 77—78.

⁹ *Ibidem*, p. 67—68.

oameni ați pentru serviciul militar¹⁰. Din acești oameni și-a recrutat generalul Papilla (1731—1802) batalionul românesc din Jupalnic (1769—1773) cu patru companii (Ohaba Bistra, Ilova, Globurău, Toplet) și 50 de posturi de cordon de-a lungul Dunării¹¹.

Hotărînd Consiliul de război la 1774 contopirea confiniului militar român cu cel illiric, baronul Papilla organizează la 1775 „regimentul româno-illiric“ (1775—1835) cu 16 companii de cîte 240 oameni fiecare recrutați din cele 113 comune cu 63.000 locuitori ale teritoriului celor două confinii¹².

La 1 noiembrie 1838¹³ ia ființă regimentul româno-bănățean nr. 13 (1838—1872) cu 12 companii de cîte 215 soldați — formație grănicească distinctă ce a participat la bătăliile de la Custozza, Veneția, Solferino, Sadova, Konigrätz, etc.

Climatul ostășesc creat de această organizație specifică confiniului militar a dat Banatului bărbați de valoare, care, în condițiile exploatarei claselor dominante din Imperiul habsburgic și apoi Austro-Ungar, a politicii de deznaționalizare aplicată de acestea și-au păstrat nealterate naționalitatea și limba, iar prin viața lor pilduitoare închinată poporului din care s-au născut au ilustrat și îmbogățit tezaurul patrimoniului nostru național.

Din șirul acestor luptători desprindem și figura generalului Mihail Trapșa.

„Generalul eminent, cel mai bun și mai brav din artileria Imperiului¹⁴, s-a născut la Lăpușnicel la 25 martie 1838, în familia locotentului M. Trapșa din Regimentul confinar româno-banatic nr. 13 și al Anei, născută Bodrila. Școala primară și școala de matematică a urmat-o în Caransebeș, apoi între 1851—1853 pe cea din Cașovia. Urmează apoi școala superioară de educație din Mahresch-Weisekirchen, după absolvirea căreia trece la Academia de artilerie din Viena. În timpul frecventării cursurilor a izbucnit războiul italo-austriac și fără a-și termina studiile — unde a fost primul între colegii săi — a fost avansat cadet-sublocotenent și trimis pe cîmpul de luptă cu Regimentul nr. 11 artilerie de cîmp. La 1 mai 1862 a fost avansat locotenent, iar la 10 mai 1866 căpitan de stat major. La Custozza¹⁵ a intrat în foc pe propria sa răspundere cu rezerva de artilerie, reușind să respingă forțele inamice, pentru actul său de vitejie fiind decorat. În 1873 a fost avansat la gradul de maior și transferat la Budapesta, iar în 1876 cu

¹⁰ Vezi statistica din 12 nov. 1774, A. Marchescu, *op. cit.*, p. 80.

¹¹ A. Marchescu, *op. cit.*, p. 79.

¹² Vezi conscripția din 27 dec. 1791.

¹³ A. Marchescu, *op. cit.*, p. 170.

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ La Custozza, mică comună lingă localitatea Villafranca, armatele austriece au câștigat bătălia din 24 iunie 1866 împotriva italienilor. În componența trupelor austriece au intrat mai multe regimente românești; Nr. 31 din Sibiu; 13 din Caransebeș; 63 din Bistrița și nr. 50 din Alba Iulia.

gradul de locotenent-colonel a fost trecut în corpul statului major general.

În 1879 a fost transferat la Regimentul nr. 2 Artilerie de cîmp de la Olmütz, făcînd parte în același timp din statul major general, cu gradul de colonel. Cu acest grad a fost trecut în 1883 la directoratul artileriei Corpului nr. 12 și apoi la comanda brigăzii nr. 11 artilerie cu sediul la Sibiu. La 1 mai 1885 avansat la gradul de general de brigadă a fost transferat la Lemberg, iar de aici la Graz. La 18 noiembrie 1893 a fost avansat la gradul de general de divizie, și trecut la pensie. La 21 aprilie 1896, în vîrstă de 58 de ani se stinge din viață la Graz. După dorința lui a fost înmormîntat la Caransebeș.¹⁶

În perioada șederii sale la Sibiu, generalul Trapșa, a avut prilejul să cunoască în de-aproape viața spirituală a românilor ardeleni și să intre în legătură cu unele dintre personalitățile de seamă ale Transilvaniei, dintre care o impresie deosebită îi va lăsa întîlnirea cu Avram Iancu, precum și colaborarea cu Vincentiu Babeș și George Barițiu.

Avram Iancu a fost, fără îndoială, încă din toamna anului 1848 cînd flăcările revoluției cuprinseseră Transilvania, marea personalitate, eroul moșilor, „omul care intruchipa mai bine decît oricine altul aspirațiile națiunii... personajul legendar ce simboliza aspirațiile unei societăți în afirmare”¹⁷.

Pentru poporul român, Iancu a rămas pînă la moarte „Craiul Munților” — așa l-au numit și așa l-au considerat moșii și atunci cînd „cu gîndurile răvășite din cauza marilor decepții, colinda munții și văile cîntînd din fluier amărăciunea sa și a neamului său din cauza prietenului fățarnic — Curtea de la Viena”¹⁸. Vreme de două decenii, Iancu, mai bine zis „umbra lui Iancu” cum își caracteriza singur ființa, a simbolizat tragedia unui popor și a unui om.

Dintre cei care l-au cunoscut bine și l-au prețuit după cuviință, cum a înțeles de altfel și mărimea epocii, a fost G. Barițiu, care scria despre Avram Iancu: „om născut pentru acțiune, venise chiar la timp, chiar în acei ani epocali. Omul născut pentru acțiune și-a împlinit datoria în chip măreț” neclintit ca granitul munților săi¹⁹.

Întîlnirea lui Trapșa cu Avram Iancu a avut loc în anul 1868, în perioada cînd Iancu trăia mai mult în Țara Zarandului, unde, în vechiul județ cu reședința în Baia de Criș s-a constituit o administrație românească. Mănunchiul de conducători de aici erau vechi prieteni și ocrotitori generoși ai Iancului. În fiecare comună din drumul păzit în 1848/

¹⁶ O scurtă biografie a generalului, cu descrierea înmormîntării sale la Caransebeș, în „Foaia Diecesană”, nr. 18 din 28 aprilie 1896, p. 3—4. La înmormîntare au participat un mare număr de locuitori ai orașului și 2 batalioane de ostași însoțite de muzica militară din Timișoara, etc.

¹⁷ S. Dragomir, *Avram Iancu*, București, 1965, p. 11—14. vezi și P. Teodor, *Avram Iancu în memorialistică*, Cluj, Ed. Dacia, 1972, p. 5.

¹⁸ I. Ranca, V. Nițu, *Avram Iancu. Documente și bibliografie*, București, Ed. Științifică, 1974, p. 19.

¹⁹ *Ibidem*, p. 20.

1849 de I. Buteanu, Iancu avea adăposturi știute numai de foștii lăncieri.²⁰

În vara aceluiași an, căpitanul din Statul major austriac, M. Trapșa fusese trimis pentru a întocmi o situație „geografică militară“ a Munților Apuseni²¹. Venind în Vidra de Sus și străin fiind de acele locuri s-a îndreptat spre circiuma satului, în cerdacul căreia a zărit un om îmbrăcat țărănește, în jurul căruia se adunaseră mai mulți săteni. Trapșa s-a așezat la o masă și întrebându-l pe crîșmar despre omul în jurul căruia se adunaseră țărani, acesta i-a răspuns „este Avram Iancu“. Fără preget, Trapșa s-a recomandat Iancului, spunîndu-i că este român din granița bănățeană. Iancu l-a privit cu interes, dar în același timp și cu nedumerire, atunci cînd s-a așezat la masa căpitanului, voind parcă să verifice dacă are de-a face într-adevăr cu un român neaoș.²² Impresionat de întîlnirea neașteptată, Trapșa s-a oferit să-l ajute pe Iancu „în orice“ dar acesta l-a refuzat categoric. Trapșa a insistat, ca cel puțin să cizeze împreună, iar Iancu după ce a verificat simțămintele de bun român ale căpitanului îmbrăcat în uniformă austriacă, acceptă invitația. Destăinuindu-și durerea, Iancu a vorbit despre modul în care a fost înșelat în privința drepturilor naționale ale românilor, ca să încheie afirmînd că: „speranțele și jertfa adusă s-au prefăcut în nimic“. La un moment dat întrerupe șirul vorbelor, se gîndește și apoi se ridică de la masă și fără să zică un cuvînt părăsește circiuma²³.

Mihail Trapșa, care l-a întîlnit și cunoscut cu patru ani înainte de moarte infirmă categoric pretinsa nebulie a lui Iancu. Coroborată cu alte informații, descrierea lui Trapșa capătă o valoare deosebită.²⁴ Ea contribuie la spulberarea unei legende pe care unii din cei care uitaseră idealurile pentru care a luptat Iancu, și care considerau atitudinea sa

²⁰ S. Dragomir, *Avram Iancu*, București, Ed. Științifică, 1968, p. 335.

²¹ Că Trapșa avea de întocmit o importantă lucrare geografică-militară o demonstrează și „Ordinul deschis“ nr. 3923 (actul a fost copiat la Cluj la 26 aprilie 1868) în care se precizau între altele că: organele locale și funcționarii municipali și comunali să „ajutoreze și înainteze întreprinderea aceasta după puteri în toate cele de trebuință“. Se însăriră apoi obligațiile organelor locale de a asigura căpitanului, insoțitorului său, — hrană necesară, locuință, căruța pentru transportul aparatelor de măsurat, lucrători și meseriași pentru ridicarea semnelor geometrice etc.

²² A. Moacă, *O amintire duiosă*, în *Dacia*, nr. 87 din 28 aprilie 1940.

²³ În 1884, la împlinirea a 100 de ani de la izbucnirea răscoalei condusă de Horia, Cloșca și Crișan și sub impulsul amintirii întîlnirii cu Iancu în Munții Apuseni, Trapșa va scrie poezia „Horio, Cloșco și Crișane“ în care autorul arată: „Curs-a întins singele vostru / Pentru scumpa libertate / ... Nu e sacrificiu în lume / Ce cerul mai scump îl ține / Ca singele de erou / Căzut pentru libertate. Poezia a fost găsită între manuscrisele generalului și publicată de A. Moacă în „Foaiă Diecesană“, Caransebeș, nr. 44—45, din 31 oct.—7 nov. 1926. În manuscris poezia are titlul „H... C... și Cr.“

²⁴ Amintim între altele și un răspuns trimis de Iancu lui I. Măcelariu la o scrisoare a acestuia, în care Iancu își arată credința către națiunea sa iubită „pentru care îl doaru inima“ și în afară de literalele apăsate în scrisul său aruncat cu grabă, nimic din scrisoare nu spune că ea ar parveni de la un om bolnav, vezi N. Buta, *Avram Iancu și epoca sa*, Cluj, 1924, p. 112.

neconformistă, drept un dezechilibru mintal. Chiar cu aceste sumare amintiri și însemnări, M. Trapșa își ocupă un loc în istoria memorialisticii legate de personalitatea lui Avram Iancu pentru că știrile din această perioadă sînt rare și ele caută să arunce o lumină asupra epocii obscure din biografia eroului²⁵.

Avram Iancu a rămas pentru noi ca și pentru generația sa cel mai de seamă dintre conducătorii pașoptiști, personalitate exemplară, care prin postulatele formulate a dinamizat conștiința maselor populare.

Generalul Trapșa a fost în strînsă relații cu Vincențiu Babeș unul dintre conducătorii de seamă ai luptelor politice și naționale ale românilor ardeleni și bănățeni, purtînd corespondență cu acesta, mai ales în ceea ce privește editarea unei publicații în care să se militeze pentru drepturile românilor din monarhia Austro-Ungară.

Din corespondența generalului Trapșa, reiese profundul său atașament față de românii bănățeni din rîndul cărora s-a ridicat și pentru interesele cărora a militat deseori de la înălțimea funcțiilor sale militare. Astfel participă direct la încercarea fruntașilor politici români de a edita (după încetarea apariției în 1876 a ziarului „Albina“) o gazetă care să suplinească misiunea unei publicații politice și culturale în teritoriile Imperiului austro-ungar locuite de români.

Inițiativa a fost luată de Vincențiu Babeș, care dorea să scoată plănuita publicație sub auspiciile unei societăți pe acțiuni. Pentru aceasta V. Babeș se adresează unor personalități ale românilor din Banat între care și generalului Traian Doda, cu rugămintea ca acesta la rîndul său să scrie și altor fruntași ai românilor bănățeni despre inițiativa și modalitatea de editare a viitoarei publicații²⁶.

În scrisoarea din 2 ianuarie 1878²⁷ Traian Doda informează între altele pe Babeș asupra situației vînzării acțiunilor pentru editarea publicației românești, menționînd că pînă la data respectivă s-au adunat 700 florini, reprezentînd valoarea a 7 acțiuni²⁸. Doda comunică apoi că va scrie generalului Trapșa despre această inițiativă²⁹, dar îl roagă pe V. Babeș să trimită și el „invitare vicecolonelului Trapșa în Viena, care desigur va lua acțiuni³⁰“.

²⁵ Vezi pe larg P. Teodor, *op. cit.*, p. 123—126. Axente Sever de pildă, îl considera pe Iancu pe drept cuvînt între apărătorii drepturilor și libertăților națiunii române, infirmînd și el categoric pretinsa nebulie a lui Iancu.

²⁶ M. P. Dan, G. Cipăianu, *Corespondența lui Vincențiu Babeș (Scrisori primite)* Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1976, p. 108—109, note.

²⁷ M. P. Dan, I. Uzum, *Din corespondența generalului Traian Doda cu Vincențiu Babeș*, în *Banatica*, II, 1973, p. 225.

²⁸ Traian Doda a cumpărat 2 acțiuni în valoare de 200 fl. Ioan Popasu (episcop ortodox de Caransebeș între 1865—1889 a desfășurat o intensă activitate în mișcarea națională încă de cînd era protopop al Brașovului între 1837—1865) a cumpărat acțiuni în valoare de 400 fl. Ștefan Dancia, căpitan în pensie a cumpărat 1 acțiune în valoare de 100 fl.

²⁹ M. P. Dan, G. Cipăianu, *op. cit.*, p. 101, vezi scrisoarea lui Doda din 2 ian. 1878 către V. Babeș.

³⁰ *Ibidem*, vezi scrisoarea gen. Doda din 29 dec. 1877.

Informat în permanență cu realitățile Banatului natal, fiindu-i cunoscute intențiile lui Babeș, Trapșa îi scrie acestuia la 15 ianuarie 1878; „Cu mare plăcere luai aminte de la el, Domnul G[eneral] D[oda] înștiințarea și provocarea despre înființarea unei foi naționale care să suplinească pe Albina și salutez întreprinderea patriotică cu speranța ca să se realizeze și să sporească spre binele public”³¹. În continuarea scrisorii, Trapșa a dat sugestii privitoare la titulatura viitoarei publicații și anunța că va cumpăra acțiuni în valoare de 100 florini³².

Noua publicație, ce va purta denumirea de „Luminatoriul”³³ va fi primul ziar politic al românilor din Banat și va părea abia în anul 1880 la Timișoara sub redacția lui Pavel Rotariu³⁴.

Grupînd aproape toți intelectualii români din Banat, „Luminatoriul” a adus o contribuție importantă între anii 1880—1894 la dezvoltarea conștiinței naționale a românilor bănățeni, înscriindu-se între ziarele care desfășurau o intransigentă luptă națională, animată de înalte concepții morale³⁵.

„Luminatoriul” a contribuit la educarea cetățenească a românilor, pentru ridicarea și consolidarea conștiinței naționale, oglindind în coloanele sale interesele păturilor celor mai largi ale românilor bănățeni³⁵.

Preocupat de traducerea lucrărilor cu caracter militar în limba română, Trapșa va lua legătură cu G. Barițiu — personalitatea marcantă a românilor transilvăneni. Transferat în anul 1883 la Sibiu, Trapșa a intrat în contact cu fruntașii românilor de aici, făcîndu-și multe prietenii, participînd la toate manifestările naționale românești. Legăturile lui Trapșa cu Barițiu sînt foarte strînse, mai ales din momentul colaborării

³¹ *Ibidem*, p. 236.

³² M. Trapșa propunea ca publicația să poarte un nume „mai indiferent” spre a scăpa vigilenței cenzurii ca: „Viitorul”, „Viața”, „Ziua”, „Dreptatea”, „Deșteptarea”, „Progresul” etc.

³³ Nu se știe precis ce titlu voia V. Babeș să dea în 1877 ziarului proiectat. Remarcăm însă că ziarul a apărut cu un nume propus de gen. Traian Doda — vezi scrisoarea din 29 decembrie 1877, trimisă de Doda lui Vincențiu Babeș, la M. P. Dan, G. Cipăianu, *op. cit.*, p. 101.

³⁴ Vezi A. Cosma, *Prin Timișoara de altădată*, Timișoara, Ed. Facla, 1977, p. 85, colectiv *Independența României. Participări bănățene*, Timișoara, Ed. Facla 1977, p. 94. Primul număr a ieșit de sub tipar în 5/17 martie 1880 cu titlul „Luminatoriul” iar ultimul număr în 1894 (deci 14 ani de apariție) și avea pe frontispiciu devizele: „Luminează-te și vei fi” și „voințe și vei putea”. Pînă în 1885 a apărut bisăptămînal iar din acest an și de 3 ori pe săptămîină. În articolul editorial, P. Rotariu arată scopul revistei „năzuințele și intențiunile noastre sînt curat naționale românești și prin urmare, adevărat patriotice”. Revista a avut între anii 1886—1887 și suplimentul „Advocatul popular”.

³⁵ Vezi despre publicație și N. Iorga, *Istoria presei românești*, București, 1922, p. 154., I. Lupaș, *Începuturile și epocile istorice ale ziaristicii românești transilvane*, în *Studii istorice*, vol. V, Sibiu-Cluj, 1945—1946, p. 325, C. Antip, *Contribuții la istoria presei române*, București, 1964, p. 43.

lor la traducerea din limba germană în limba română a lucrării lui Trapșa: *Instrucțiuni pentru anul tunarilor de la bateriile de câmp*³⁶.

După traducerea lucrării, Mihail Trapșa a urmărit ca aceasta să apară ca o publicație oficială, și să fie tipărită numai la tipografia din Viena. Prin tipărirea lucrării în 1884 în capitala Imperiului austro-ungar, Trapșa a dorit și a reușit ca momentul apariției cărții să constituie încă o afirmare a spiritualității românești oprimate. Participant activ la viața culturală și spirituală a românilor din Sibiu, Trapșa își va atrage în scurt timp dușmănia autorităților vremii fiind mutat numai după un an și jumătate la Lemberg.

Cu prilejul aniversării vârstei de 80 de ani a lui Barițiu în 1892, generalul Trapșa, ca vechi și devotat prieten și colaborator îi va scrie următoarele: „Mult înainte cu jumătate secol ați ajuns lumina în întunecul nopții, ca să arătați poporului cărarea pe care să purcedă ca să-i răsără steaua și iată a răsărit steaua încălzitoare și pentru poporul român. Ziua s-a făcut, aceasta ați văzut, la aceasta ați ținut, pentru aceasta ați lucrat. Cu bucurie și însuflețire puteți privi pe urmele lăsate de către generațiunea crescândă, puteți exclama; folosiți-vă de lumina zilei și păziți-vă de a nu cădea în întunec, că numai astfel vă puteți asigura viitorul³⁷. Gîndurile care l-au călăuzit în întreaga viață sînt expuse clar și concis și în testamentul său.

Testamentul a fost scris de Trapșa la 3 iunie 1893³⁸, la Graz, avînd o deosebită importanță, reflectînd nu numai gîndurile acestui militar cu trei ani înainte de moarte, dar mai ales faptul că a fost fidel întotdeauna națiunii române din care s-a născut și căreia i-a aparținut. Într-unul din paragrafele testamentului el sublinia: „mai am o dorință arzătoare, ca fiu credincios al națiunii române, să contribui la construirea unei școli profesionale de fete la Caransebeș și dau pentru aceasta 5000 florini (10.000 coroane) pentru crearea unui fond pentru școala de fete românească“. Formulînd principiile care ar urma să stea la baza acestei școli (cu patru clase), el preconizează între altele că; „limba de predare să fie numai română. Pe această dorință pun accent maxim și cer fiecărui român iubitor al națiunii sale să promoveze îndeplinirea acestei

³⁶ M. Trapșa a scris în l. germană următoarele lucrări militare de valoare: *Studiu asupra numărului forțelor armate*, Viena, 1876; *Despre dispoziții*, cu 6 planșe, 1878; *Despre capacitatea de acțiune a calului*, Viena, 1879; *Contribuții la folosirea forțelor armate* (Lupta infanteriei), Viena, 1879; *Istoria regimentului de artilerie de câmp nr. 2, Prințul moștenitor arhiducele Rudolf*, cu 3 adausuri și 5 hărți, Viena 1877; *Ultima activitate de pace a comandantului de baterie*. Olomutz, 1882. Pentru activitatea publicistică a generalului Trapșa vezi și „Foaia Diecesană“, nr. 1, 44—45 din 1926 (în nr. 1 A. Moacă publică o poezie a gen. Trapșa; „*Cîntecul românului*“); „Tribuna graniței“ nr. 6 din 1937, p. 3, A. Marchescu *op. cit.*

³⁷ A. Moacă, *O prietenie rodnică; G. Barițiu — generalul M. Trapșa*, în *Dacia* din 20 X, 1939, p. 2.

³⁸ Testamentul ne-a fost pus la dispoziție de dr. Ștefănița, pentru care îi mulțumim și pe această cale. Testamentul este datat 3 iunie 1893 și are semnătura generalului iar ca martori pe col. Iulius cavalier de Pemkce, cpt. Leopold Ritzberger și gen. maior Rudolf cavalier de Friesz.

dorințe³⁹. Sint semnificative apoi măsurile preconizate de Trapșa în vederea prosperării națiunii române din Austro-Ungaria. El arăta că: „sint deplin conștient că pentru realizarea acestei școli de fete este necesar un fond mare și de aceea rog Sinodul (n.n. din Caransebeș) să facă cunoscută această parte a ultimei mele dorinți și prin această să stimuleze la contribuții, cu convingerea că națiunea română poate a se dezvolta doar în limba ei maternă și să urmărească neabătut aceasta⁴⁰.”

Pentru românii bănățeni, generalul M. Trapșa rămîne una din figurile care au intruchipat speranțele de mai bine ale Banatului și înfăptuirea prin cultură a marilor idei ale românilor secolului al XIX-lea.

PETRU BONA

EINE PERSONALITÄT AUS DEM BANATER GRENZEGBEIT —
GENERAL MICHAEL TRAPȘA (1838—1896).

(Z u s a m m e n f a s s u n g)

Aus den Reihen der banater Grenzen erhoben, erstieg Michael Trapșa, durch seine außerordentlichen Fähigkeiten alle Treppen der militärischen Hierarchie bis zum Range eines Generals.

Während seiner militärischen Tätigkeit nahm, General Trapșa, zusammen mit den anderen Vorkämpfern der siebenbürger Rumänen, an dem Kampf für soziale und nationale Emanzipation der Rumänen aus der Österreichisch-Ungarischen Monarchie teil.

³⁹ vezi *Testamentul*, fila 1.

⁴⁰ „Litere fundațiunii“ se cunosc din ședința consistorială ținută la 18 aprilie 1907. Se precizează și faptul că alături de soțul ei, Aurelia Trapșa a donat cu contractul din 13 mai 1897 aceluiași scop, intravilanele din Caransebeș de la nr. top. 182, 183, și casa de la nr. top. 182 cu intravilanele de la nr. top. 175, 176 (230 stinjeni patrați) în valoare de 1600 coroane. Ca urmare a administrării întregului fond Trapșa acesta se ridica în 1906 la suma de 18.144 florini și 79 fileri,